

Датум 9.7.2023. године
Немањина 22-26
Београд

Говор министра Николе Селаковића на обележавању 148. годишњице Устанка у Херцеговини - Невесињске пушке, у селу Крекови, Невесиње

„Част ми је и задовољство што као министар у Влади Републике Србије данас могу овде да присуствујем и представљам нашу Владу на обележавању догађаја, овде се каже од Републичког значаја, а ја бих рекао од значаја за читаво српство и српски народ.

Преносим вам поздраве председника Републике Србије господина Александра Вучића и читаве Владе Србије и братске Србије.

Значај „Невесињске пушке“ и Устанка, чија је искра са херцеговачког камена запалила добар део Балкана те далеке 1875. године, овде не треба описивати вама. Значај тог догађаја био би много значајније да се преноси много више у Србији и у Црној Гори. Две године од 150. годишњице која нас чека, затичемо у времену у којем у Србији и у Црној Гори није толико познат значај Невесињске пушке, али као што рече свештеник наше спске православне цркве и свештенство које је служило парастос нашим устаницима од срца поздрављам и захваљујем на топлим речима. Али, као што смо малопре чули управо од нашег свештеника, пре само 48 година на 100. годишњицу на овом овде месту, није био нико. Данас је нас овде до 200-300, али за две године задатак за нас је да нас овде буде макар десет пута толико.

Задатак који стоји пред читавим српским родом јесте да младим поколењима преносимо истину о борби наших предака, о свима онима који су у тој борби пали. А шта је важно да им кажемо о Невесињској пушци? На првом месту, нешто што и мало ко од нас овде зна, а нисам га измислио ја, податак је оставио највећи српски историчар с краја прошлог и почетка овог века академик Милорад Екмекчић. Он каже да је у читавом 19. веку, имајући у виду све устанке који је српски народ подигао, овај устанак који је започео овде у Невесињу 1875. године, био апсолутно најмасовнији. У том устанку учествовало је више устаника него у оба устанка у Шумадији, и у било ком другом крају где је живео српски народ.

Тај устанак је значајан и због тога што је то први пут у историји да је на апел и вапај српског народа за помоћ позитивним одговором одговорила готово читава Европа. Највише су помогле Русија и Хабзбуршке покрајине, које су се граничиле са Босном и Херцеговином. Има само једна хришћанска држава Европе која није помогла, па јој зато име нећу ни поменути.

Зашто је још важан овај устанак? Важно је због тога што је непосредно пред његов почетак читаву Босну и Херцеговину задесило највеће етничко чишћење које је до тада рука савременика записала.

Гроф Јулијус Андраши чувени дипломата Аустроугарске записао је да је свега месец дана пред почетак устанка, само у тадашњу Аустроугарску прешло 220.000 припадника српског народа. Прешла је нејач и тамо остала, а мушке главе способне да носе сабљу и пушку вратиле су се да се боре за слободу. Пореди тих 220.000 у Србију и Црну Гору прешло је око 70.000 људи.

Дакле, готово 300.000 људи је етнички очишћено тада из османлијске покрајине Босне и Херцеговине. Уследила је борба, а Аустријанци су се питали и тада први пут анкетирали те избеглице зашто су побегли. Одговор је био једноставан. Глад је била толика и порези су били такви да овде није могло да се преживи.

Осим те муке народне, све други је било против устанка. Против устанка су биле и Аустроугарска и Русија. Око устанка су се колебале и Србија и Црна Гора, али је народна мука била толика да се није могло издржати.

Колико је било одушевљење наших предака у овим овде крајевима говори чињеница да када су и Србија и Црна Гора објавила рат Отоманској империји на Видовдан 1876. године, на четири различита места српски народ у Босни и Херцеговини прогласио уједињене са Краљевином Србијом, тада Кнежевином Србијом и са Кнежевином Црном Гором.

Толико је било одушевљење, које је, нажалост, брзо спласло због тога што су у рат и Србија и Црна Гора ушле не до краја спремне. Тај 13. јули 1878. када су Србија и Црна гора стекле међународну признату независност био је нека врста утешне награде. Оно што је уследило показали су и наредни устанци о којима је овде било речи. Оно што је важно да знамо јесте да је у периоду од 1804. до 1918. године на простору Босне и Херцеговине српски народ подигао укупно 14 устанака и буна против два царства. То значи отприлике на сваких осам и по година да је избијао нови устанак. Нису се Срби могли умирити. Оно што је важно додати јесте да су се тада у 99 одсто случајева са изузетком часних појединаца других вера, овде бунили и ратовали и за слободу борили једино Срби. Велики су се трудили да они који нису били православни, или склањају од учешћа у биткама, бојевима и бунама, или да их окрећу жестоко против Срба.

Неке ствари се нису, нажалост, промениле ни до данас. Ако је нешто важно да кажемо на овом месту јесте да извучемо поуке, не само величајући наше претке који то заслужују, него да се питамо зашто устанак није донео оне резултате и остварио оне циљеве који су устаници на почетку имали.

Пре тога морам да се сетим два цитата. Књаз Милан Обреновић примио је једну депутацију из Босанске крајине у години пред почетак устанка, а они су му рекли: „Ваша свијетлости, књаже српски, ми без Србије не можемо ништа, а Србија без нас не вреди ништа“.

А књаз црногорски Никола Петровић каже „Херцеговина је перјаница српства“. Ове речи када данас изговарамо звуче као да су изговорене пре неколико дана. То је оно што се не мења. Зашто нису успели устаници? Нису имали јединствену, чврсту, јасну команду. Она није постојала. То је допринело њиховом разједињењу, то је допринело њиховим размирицама и свађама, то је допринело томе да се не боре усредсређени појединачно и поступно за сваки циљ. Нису успели зато што је постојала тиха и

невидљива зађевица између две српске династије Обреновића и Петровића, као владајућих у то време. Књаз Никола је више водио војску ка Херцеговини, а војска из Србије која је кренула преко Јавора на Рашку област, да би се сусрела у Црној Гори са црногорском војском, није наишла на одговарајућу подршку и помоћ са друге стране. Па, је у том Јаворском рату, чију ћемо годишњицу за три дана у Србији обележити, страдао цвет српске младежи западне Србије тога доба.

Нису успели зато што им нису биле наклоњене велике силе. Аустријски цар је јасно рекао књазу Николи да не рачуна на било какву територијалну и сваку другу добит од устанака и од рата које буде водио на ову страну. Ово су поуке о којима треба да размишљамо и данас.

Нису успели зато што нису били до краја војнички спремни. Србија није имала стајаћу војску, имала је народну милицију. У тим првим годинама рата, док Русија није објавила рат Турској, није се могло рачунати на неку већу подршку и помоћ и резултате.

Једноставно, велики су се и тада и после, а можемо рећи и данас, играли и животима наших предака и животним простором који је тада заузимао српски народ.

Мени је част, а донекле и срамота што сам данас први пут овде са вама. Имајући поверење и председника Србије и председнице Владе хоћу овде да кажем још само једну важну ствар. На дужности на којој се налазим, а у сусрет златном јубилеју 150 година о Невесињске пушке, уважени председнице Владе, колега министре, уважени начелнице општине Невесиње, хоћу да кажем да ћете у Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања и у Владином Одбору за неговање традиција ослободилачких ратова Србије имати апсолутну подршку да ово овде историјско место од значаја за читав српски народ у сусрет 150. годишњици, добро и лепо уредимо. Да за ту 150. годишњицу, не само уредимо стазу и изместимо спомен обележје, као што сте рекли, већ и да на овом овде месту где је Бог дао такав терен направимо један амфитеатар. Да се следећих година и ми, а и наши потомци овде окупљамо у што већем броју, да направимо једну сцену. Нису то велике велике паре, али јесу велике ствари које заједнички можемо да учинимо. То су ствари које не знају за државне границе, које не познају административне препреке. Председник Вучић је обећао наставак помоћи Невесињу, као једној од општина у Републици Српској којој Србија хоће посебно да помогне, а Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања помоћи ће да овај овде комплекс уредимо достојно славно палих предака за слободу српског народа и уједињење у јединствену државу.“

Током боравка у Невесињу, министар Селаковић посетио је и Спомен собу палим борцима Невесињске бригаде Војске Републике Српске 1992 – 1994.

Фото: Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања
Снимак говора и покривалице са догађаја биће доступни на сајту [Инфобироа](#)